

Inhoud

Pagina

Waarom zou je differentiëren?

7

Capaciteiten, potentieel en verschil

19

Structuur in het leerproces

41

Het verfijnen van het leerproces

67

Groepen en groeperen

81

Uitdaging en ondersteuning

95

Beoordeling en feedback

109

Tot slot

121

Wat is differentiatie?

Hoe vaak doen we een stapje terug en denken we na over de werkelijke betekenis van de woorden die we gebruiken? En dan gaat het niet alleen om wat die woorden volgens het woordenboek betekenen, maar ook om hoe ze de waarden vertolken die we als leraar belangrijk vinden en hoe we die waarden in praktijk brengen.

De basisvraag '*Wat betekent X?*' roept allerlei nieuwe vragen op. Als X staat voor differentiatie, zijn dat bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Hoe belangrijk is **differentiatie** in ons aanbod?
- Wat zijn onze uitgangspunten met betrekking tot **differentiëren**?
- Welke strategieën zijn van belang voor de succesvolle implementatie van **differentiatie**?
- Hoe effectief is ons huidige **differentiatie**-aanbod?
- Hoe kan dat worden verbeterd?

Dit hoofdstuk gaat in op de vraag wat differentiatie is. De rest van dit pocketboek biedt richtlijnen en strategieën om je te helpen bij het beantwoorden van vervolgvragen zoals die hierboven zijn beschreven.

Een definitie – of twee

Het woordenboek geeft twee relevante definities van het woord differentiëren:

- Onderscheid maken.
- Zich in verschillende richtingen of tot verschillende vormen ontwikkelen uit een oorspronkelijk enkelvoudige vorm of een homogeen geheel.

De tweede betekenis zal meer weerklank vinden bij leraren – differentiatie is in wezen **het aanpassen van een les of delen daarvan voor één, enkele of alle leerlingen**.

Maar ook de eerste betekenis is relevant voor het onderwijs. Zoals de tekening van de vacht of huid bij dieren – bijvoorbeeld de vlekken bij koeien – ons helpt om ze uit elkaar te houden, maken we onderscheid tussen leerlingen op basis van hun eerdere prestaties, voorkeuren, cijfers, vaardigheden, bijzondere behoeften, enzovoort. Scholen en leraren van nu weten veel over hun leerlingen en zijn zeer bedreven in het differentiëren tussen de leerlingen (het herkennen van de onderlinge verschillen). Het is echter veel belangrijker om te differentiëren *ten behoeve van* de leerlingen (het aanpassen van het aanbod aan wat ze nodig hebben).

Die 'onderscheidende' informatie is dus nuttig, maar bij echte differentiatie gaat het erom dat we leerlingen **in staat stellen** dingen te doen, niet dat we ze een **etiket** opplakken.

Waarom is differentiëren belangrijk?

Differentiëren is belangrijk omdat leerlingen en hun leerproces ertoe doen. Weinig leraren zullen het daar niet mee eens zijn; toch blijkt (volgens inspectierapporten en academisch onderzoek) goed geplande en effectieve differentiatie opmerkelijk ongrijpbaar.

Waarom zou dat zijn?

Omdat er zoveel aandacht is voor leerlijnen, lesdoelen en het volgen van programma's dat leraren minder creatief zijn bij het 'loslaten' van het programma volgens de methode?

Omdat leraren zich zo bewust zijn van het feit dat ze het curriculum met alle leerlingen moeten doorwerken dat ze hun allemaal dezelfde leerervaringen bieden?

Vanwege het gebrek aan praktische richtlijnen voor differentiatie strategieën en hoe ze toe te passen?

Waarom zou dat zijn?

Omdat er maar weinig leraren zijn opgeleid in het gebruik van verschillende strategieën?

Omdat de werkdruk van leraren ervoor zorgt dat ze geen tijd hebben om na te denken over de strategieën die ze gebruiken?

Omdat leraren hun groepen door de indeling naar verschillende niveaus als homogene groepen zien?